

- A. Çağlar Deniz, “Öğrenci İşi” Üniversite Öğrencilerinin Gündelik Hayatı: İstanbul Örneği, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, 403 s.

Değerlendiren: Alperen Gençosmanoğlu*

2014 yılında İletişim Yayınları tarafından yayımlanan “Öğrenci İşi” isimli çalışma, Ali Çağlar Deniz’in 2013 yılında İstanbul Üniversitesi’nde tamamladığı “Üniversite Gençliğinin Metropol Kente Uyum Sağlamada Stratejileri: İstanbul Örneği”¹ başlıklı doktora tezine dayanıyor. Eğitim sistemine dair çokça soru işaretine ve yoğun bir genç nüfusa sahip ülkemizde, üzerinde yeterince durulmayan Eğitim Sosyolojisi ve Gençlik Sosyolojisi alanlarını kapsayan, üniversite gençliğine dair bir saha çalışması olması dolayısıyla bu eserin öncü rolünü işaret etmek gerekir. Ali Çağlar Deniz, kitabın temel tezini şu şekilde ifade ediyor: “Bu çalışma, metropoldışı üniversite gençlerinin, metropol kent ve üniversite çevresinin kendilerine dayattığı stratejiye uyum sağlamak adına ne tür taktikler geliştirdiklerini belirlemeye çalışmıştır.” Yazar bu iddiasını seçtiği üç üniversitedeki İstanbul dışından gelen öğrencilerle yaptığı mülakatlardan oluşan bir saha çalışmasıyla ortaya koymaya çalışıyor. İstanbul’a şehir dışından gelen öğrencilerin, kente uyum sağlama süreçleri üzerine yapılan bir çalışmada sayısı 50’yi bulan üniversite arasından üç üniversitenin nasıl seçildiği önemli bir soru olarak karşımızda durmaktadır. Deniz, eğitimde kültürel ve pedagojik farklara işaret eden üç teorik yaklaşımı temsil ettiğini varsaydığı üç üniversite olan İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi’ni çalışmasının merkezine koymaktadır. Ancak bu üniversiteleri seçmek için kullandığı bu üç farklı teorik yaklaşım, Amerika’daki eğitim sistemi üzerine yapılmış bir çalışmadan yola çıkarak oluşturulmuştur. Bu anlamda Türkiye’deki üniversite eğitiminin kültürel ve pedagojik yapısını ortaya koyma bağlamında bu kuramsal yaklaşımların ne düzeyde yeterli olduğuna dair herhangi bir tartışma yapılmıyor. Başka bir ülkenin eğitim sistemi üzerine yapılmış bir çalışmadan ortaya çıkan teorik modellemelerin direkt olarak Türkiye’deki üniversite ortamlarına uygulanmaya çalışıldığını görüyoruz. Yazarın üniversite seçimlerini hazır kalıplara sığdırmaya çalışarak gerçekleştirmesi dolayısıyla bu üniversitelerin eğitim ve öğrenciyi bakışı arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri yeterince ortaya koyamadığını söylenebilir. Ancak işin daha garip boyutu, yazar üniversite seçimlerini eğitim tarzını merkeze alan teorik çerçeveler bağlamında yapmasına rağmen çalışma boyunca bu farklara neredeyse hiç değinilmiyor. Çalışmada üniversitelerde verilen eğitim tarzının öğrenciler üzerinde nasıl bir etkiye yol açtığını göremiyoruz; ne ders veren hocalarla görüşülmüş ne sınıf ortamında bulunmuş ne de okulların eğitim müfredatı incelenmiştir. Bu anlamda saha çalışması boyunca yol göstericiliği ve işlevselliği olmayan bir yaklaşım üzerinden üniversite tercihleri yapmanın sorunlu olduğu ortadadır.

Yazarın kitabın amacı olarak ortaya koyduğu cümleye geri dönersek Deniz, çalışmasında İstanbul dışından Türkiye’nin (hatta dünyanın) neresinden gelirse gelsin, hangi sosyoekonomik ve kültürel şartlara sahip olursa olsun İstanbul’a gelen tüm üniversite öğrencilerini

* Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.
DOI: dx.doi.org/10.12658/human.society.5.10.D0117

1 Bu noktada tezin başlığının tutarsızlığına işaret etmek gerekir. Tez boyunca yazar kavramsal bir kullanım olarak İstanbul dışından İstanbul’a üniversite okumaya gelen öğrencilerin stratejilere karşı taktiklere başvurduklarını söylerken ve tezin kavramsal çerçevesini bunun üzerine kurgularken tez başlığında üniversiteli gençlerin kullandığı stratejiler ifadesini kullanması ciddi bir tezat içermektedir.

“metropolleşmekte olan”, diğer taraftan ise İstanbul’un neresinde ve ne zamandır yaşarsa yaşasın ailesi bu şehirde oturan tüm öğrencileri de “metropolleşmiş” olarak kabul ettiğinden dolayı İstanbul’u Türkiye’nin tek metropolü ve İstanbul dışındaki tüm Türkiye’yi de metropoldışı olarak konumlandırıyor. Bu argümanı anlamlı kılabilmek adına çeşitli açıklamalara başvursa da okuru bu ayrıma ikna edecek göstergeleri sağlayamıyor. Aksine çalışmada gündeme getirilebilecek çeşitli soruların önünün baştan tıkandığını görüyoruz. Bu sorulardan ilk akla gelenler; İstanbul’a şehir dışından gelen öğrencilerin kente uyum sağlama süreçlerinde geldikleri şehrin yapısının nasıl bir etkisi olduğu ve İstanbul dışındaki diğer büyük şehirlerde dışarıdan gelen öğrencilerin yaşadıkları süreçlerin, İstanbul örneğiyle ne oranda benzeştiği ve ayrıştığı olurdu. Ancak yazar İstanbul dışındaki her yeri eşitleyerek düzleştirici bir yaklaşımı tercih etmektedir. Çalışma boyunca merkezî bir konuma sahip olan “metropol”, “metropoldışı” ve “metropolleşmek” kavramları, sahadaki toplumsal çeşitliliği statik kalıplara indirgemekte ve hiyerarşik bir ilişkiye tabi tutmaktadır. Yazar metropol kimliğini durağan, oluşumunu tamamlamış bir olgu olarak kabul etmekte ve İstanbul dışından gelen tüm öğrencilerin neredeyse yaptıkları her şeyi metropolleşmenin bir parçası olarak kabul etmektedir. Bu anlamda kitap, değişim ve etkileşim ilişkisini tek yönlü işleyen bir mekanizma olarak konumlandırıyor. Sürekli göç alan ve her an yeniden yapılanan bir şehir olan İstanbul yerine, dönüşümünü tamamlamış bir kent kimliği varsayılıyor. Bu da hem İstanbul’da mesken bulunanlar arasında tümünü kapsayan ortak bir kimlik yanılmasına sebep olmakta, hem de şehir dışından gelen çok yoğun öğrenci nüfusunun “metropol” kimliğine olası etkilerini yok saymaktadır. Dolayısıyla kitabın kavramsal çerçevesinin, çalışmada bazı yapısal kısıtlara sebep olduğu ifade edilebilir.

Kitabın geneline baktığımızda, bir literatür taramasının ardından yukarıda andığımız üç üniversitedeki İstanbul dışından gelen 60 civarı öğrenci ile yapılmış mülakatlardaki ortak temalar üzerinden kurgulanmış bölümleri görüyoruz. Mülakatlar ve bunun paralelinde kitabın bölümleri “metropoldışı”ndan gelene öğrencilerin nasıl “metropolleştikleri”, bu süreçte ne tür dönüşümler geçirdikleri ve karşılaştıkları yeni durumlarla nasıl bir ilişki içine girdikleri ekseninde ilerlemektedir. Mülakatlarda elde edilen bilgilerin yorumlanmasına yönelik ana teorik çerçeve Michel de Certeau’nun strateji ve taktik kavramları üzerine kurgulanmış durumdadır. Sosyal bilimlerde bir çalışmayı değerli kılan en önemli unsurlardan biri, üretilen bilginin ilgi çekici olmasıdır: İlgi çekicilikten kasıt bu çalışmanın izleyicilere/okuyuculara, yeni bir şey söylemesi, var olan bilgilerini, varsayımlarını sorgulamalarına neden olabilecek teorik ya da ampirik bir katkı sağlamasıdır (Davis, 1971). Deniz’in çalışmasının bu anlamda yetersiz olduğunu söylemem gerekir. Yazımın ilerleyen kısımlarının tamamı bu iddia çerçevesinde düşünülebilir.

Kitap, İstanbul’a gelen “metropoldışı” öğrencilere dair nicel olarak anlamlı veriler sağlayamıyor. Kitaptaki “Nicel Verilerin Değerlendirilmesi” başlıklı bölüm işlevselliği olmayan, hatalı konumlandırılmış bir bölüm olarak kalıyor. Yazar konuştuğu 60 civarı öğrencinin bilgileri üzerinden, “metropoldışı örnekleme” dair çeşitli istatistikî bilgiler sunuyor; kadın-erkek dağılımı, doğdukları yerleşim yerlerinin özellikleri, ailelerinin iş ve eğitim durumları, okudukları liselerin türleri vs... Bu bölümde verilen rakamlar ve oranlar okuyucu için İstanbul’daki “metropoldışı” öğrencilere dair genel bir tablo sunulduğu yanılmasına neden olabilir. Ancak çalışmanın örnekleme nicel analiz yöntemleri açısından ne genel olarak İstanbul’daki “metropoldışı” öğrencilere dair ne de seçtiği üç üniversitedeki “metropoldışı” öğrencilere dair anlamlı veriler sunmaktadır. Deniz çalışmasını birebir olarak ulaşıp mülakat yaptığı öğrencilerle sınırlamayıp kurumların arşivlerinde buldukları makro

datalara bakarak hem İstanbul'un genelindeki öğrenci profillerine hem de özel olarak incelediği üç üniversitedeki öğrenci profillerine, bunlara dair istatistiki verilere baksaydı bu durumda kendi örnekleminin İstanbul geneli ve üç üniversite özeli bağlamında ne derece uyumlu olduğunu sorgulama imkânı bulabilirdi. İstanbul'daki "metropoldişi" öğrencilere bakma iddiasındaki bir çalışmanın bu bilgileri içermesi yerinde olurdu. Yazar, sadece kendi örneklemine dair nicel veriler sunmakla yetindiğini söyleyebilir ancak burada da başka bir sorun gözlenmektedir. Verilerin bu hâliyle kitabın sonunda sunulmasının tek işlevi araştırmacının konuştuğu öğrencilerin farklı toplumsal kökenlerden geldiğini göstermesidir. Ancak bu verilerin neredeyse hiçbiri çalışma içinde kullanıma sokulmuyor. Yazar kitap boyunca öğrencilerin İstanbul'da karşılaştıkları durumlara verdikleri tepkileri incelemeye çalışırken, gençlerin içinde büyüdükleri aile yapısına, okudukları okulların niteliklerine neredeyse hiç değinmiyor, bu anlamda konuştuğu kişileri tarihsiz ve hafızasız bireylere indiriyor. Böyle bir çalışmada olması gereken kitabın son kısımda sunulan nicel verilerin metnin içinde işler hâle getirilmesidir. Bu şekilde "metropoldişi"nın bir bütün olmadığı ve pek çok farklılık içerdiği görünür kılınmakla kalmayacak, aynı zamanda bu unsurlar işin içine katıldığına uyum süreçlerinin nasıl farklılaştığını anlama şansı da bulabilecektik.

Mülakat yapılan kişilere dair bir diğer eksiklik ise okur olarak konuşmalarından aktarımlar yapılan kişilerin hayat hikâyelerini bir bütün olarak takip edemiyor oluşumuzdur. Deniz, mülakatlardan parçaları belirlediği temalar bağlamında dağıtmaktadır ve pek çok kişiden, birçok konuyu ihtiva eden uzun alıntılar yapması sebebiyle konuşulan kişilerin bütüncül portresini görebilmek oldukça yoğun bir emek gerektirmektedir. Bu bağlamda çalışmanın nitel boyutu da çeşitli sorunlar içermektedir. Öncelikle yazarın mülakatlardaki pek çok şeyi zorlama bir şekilde belli bağlamlara sokmaya çalıştığını görüyoruz. Birkaç örnek vermek gerekirse; bir öğrencinin metropol ile karşılaşma tecrübesi olarak, havayı çok nemli ve boğucu bulduğunu söyleyen bir alıntı paylaşılırken, "metropol kentteki tüketim alışkanlıkları" bağlamında bir öğrencinin İstanbul'da üniversite okurken boş zamanlarında masa tenisi oynadığı, başka bir örnekte ise metropolün "para ekonomisinin kalbi" olması sebebiyle öğrencilerin burs almaya çalışması ve taksiciler tarafından dolandırılması içerikli alıntılara yer veriliyor. Öğrencilerin kentteki yaşama karşı geliştirdikleri "taktikler" bağlamında ise yoğun trafikte okula gitmek için alternatif yollar bulmaya çalışmaları ve alışveriş yapacaklarında indirim zamanlarını beklemeleri gibi örnekler alıntılanıyor. Burada birkaç sorundan bahsedebiliriz diye düşünüyorum. Öncelikle şunu söylemek gerekir ki LGBT'li bireylere yönelik bakışı inceleyen bölüm haricinde kitabın geri kalan kısımlarındaki çıkarımlar ve mülakat içerikleri yaygın bir şekilde bilinen ve varsayılan durumların ötesine geçemiyor. Yukarıda verdiğim örnekler bu bağlamda değerlendirilebilir.

Bunun yanında kitap mülakatları metin içinde kullanma ve planlama noktasında da önemli sorunlar arz ediyor. Yazar belli bir bağlamda yaptığı çıkarıma mülakatlardan uygun parçalar alıntılanarak yetinmeyerek ilgili konuyu da içeren pek çok farklı noktaya değinen geniş alıntılar yapmayı tercih ediyor. Buna ilaveten birçok yerde alıntı sonrası, neredeyse aynı ifadeleri kendisi tekrar aktarıyor. Bir başka sorun ise yazar nesnel olarak ulaşılabilecek ve konunun ana ekseninin dışındaki bilgileri de mülakatlardan yaptığı alıntılarla göstermeyi tercih ediyor oluşu; Türkiye'de sınav sisteminin sorunlu olduğu, katsayı engeli bulunduğu, bazı üniversitelerde yoklama alındığı gibi... Yazarın öğrenciler tarafından verilen bilgileri sorgulama gereği hissetmeden nesnel veriler olarak kabul ettiğini, öğrencilerin kampüse dair bilgi içerikli aktarımlarını hiçbir şekilde sorgulama yoluna gitmediğini görüyoruz. Bu

duruma birkaç örnek vermek gerekirse; Boğaziçi Üniversitesi'nde Halk Bilimleri adında bir kulüp olmamasına, yine aynı üniversitede Orta Kantin'de TKP'nin neredeyse hiç toplantı yapmamasına rağmen yazarın mülakat yaptığı kişilerin verdiği bilgileri kayıtsızca doğru kabul ettiğini görüyoruz. Mülakatlardan aktarılan bilgilerde buna benzer pek çok başka hatalı bilginin altını çizmek mümkün. Bu noktada nitel araştırmaların önemli bir zaafına işaret etmemiz gerekir. Sadece mülakatlardan oluşan bir saha çalışması araştırmacıya manipülatif ve eksik bir perspektif sunmakta, fark etmeden yanlış ve hatalı çıkarımlar yapmaya itebilmektedir. Araştırmacının çalışmasını bu durumun farkındalığı üzerine kurgulaması gerekir. Sosyal bilimlerdeki çok önemli tartışmalardan birinin gösterdiği üzere Margaret Mead gibi ünlü bir antropolog bile sadece mülakatlara dayanan bir çalışma yaptığında ciddi hatalar içeren bir çalışmaya imza atmıştır (Freeman, 1983). Sosyal bilim çalışmalarında araştırmacının kendi konumunu sorunsallaştırmadan, çalışma nesnesi hâline getirdiği kişilerin kendisine her şeyi olanca açıklığıyla anlattığını varsayması saha çalışmasını sorunlu hâle getirebilmektedir. Bu anlamda nitel çalışmalarda katılımlı gözlem ve arşiv çalışmasının vazgeçilmez bir önemi olduğunu düşünüyorum. Deniz'in araştırması bağlamında en azından çalışma yaptığı kampüslerde yeterli bir süre geçirmiş olması ve öğrencilerden aldığı bilgilerin farklı kaynaklar üzerinden de izini sürmesi gerekirdi.

Ancak yazarın şaşırtıcı bir şekilde yeri geldiğinde kendi yaptığı çıkarımlara ters düşmemesi adına konuştuğu kişilerin kendilerine dair öznel beyanlarını tersi yönde yorumladığına şahit oluyoruz. Bunun yanında yazarın bölüm başlıkları altında tutarlı bir bütünlük yakalayamadığı ve aynı başlık altında birbiriyle bütünlük sağlaması mümkün olmayan pek çok alakasız alıntı yaptığını söylemem gerekir. Son olarak ise yazarın yöntemsel olarak herhangi bir tartışma yürütmeden örneklem dışı kişiler ile örnekleme dair yaptığı konuşmalara, bunları metin içinde nasıl kullandığına değinmemiz gerekir. Yazar çalışmasını "metropoldışı" öğrencilerin kente dair öznel deneyimleri üzerine inşa ederken, zaman zaman "metropollü" öğrencilerin, "metropoldışı" öğrencilere yönelik yorumlarına da yer verdiğini görüyoruz. Ancak bunu yaparken konuştuğu kişilerin konumunu sorunsallaştırmadan, bu konuşmalar başkalarının öznel deneyimleri üzerine yapılmış yorumlar değil de nesnel gözlemlermiş gibi aktarılıyor. Yazar çalıştığı alanın farklı veçhelerini göstermek adına örneklem dışına çıkabilir ancak bu durumda bunu neden sadece metropollü öğrencilerle sınırlandırdığını; üniversite hocalarıyla, öğrencilerin kaldığı yurtların yöneticileriyle yani sahasının ana aktörleriyle metropol hayatında temas hâlinde olan diğer aktörlerle konuşmadığını da tartışması gerekirdi. Çalışmada var olan hâliyle örneklem dışı konuşmalar yazarın keyfi bir tercihi olarak görünmektedir.

Kitabın nicel ve nitel araştırmasına ve bilgi kullanımına dair yaptığım eleştirinin ardından, teorik bağlamdaki konumuna değinmem gerekir. Kitabın var olan teorileri eleştirme ya da katkı sunma gibi bir iddiası bulunmuyor. Açıkça kendi sahasını bazı teorik yaklaşımların yeniden örneklendirilmesinin zemini olarak görmektedir. Bir başka deyişle kullandığı birkaç teorik yaklaşımın kendi özgül sahasındaki durumu açıklamak için tam olarak uygun olduğunu düşünmektedir. Bunun tek istisnası olarak Bauman'ın "yeni kabile" kavramına eleştiri getirerek "yarı şeffaf akran kabile" diye bir kavram öne sürmesidir. Ancak Bauman kendi kavramıyla eski siyasal, özsel topluluklar yerine semboller ve tüketim üzerinden kurulan gruplaşmaları tanımlamaya çalışırken Deniz'in kavramı öğrenciler arasındaki her tür gruplaşmayı kapsama iddiasındadır ki her şeyi açıklayan kavramların analitik gücünü yitirerek bir tür boş gösterene dönüştüğüne burada bir kez daha şahit oluyoruz. Bu anlamda kitabın sosyoloji disiplinine teorik anlamda bir katkısının olmadığı söylenebilir. Çalışmanın hangi teorilerden yararlandığı ve bu teorik yaklaşımları sahasına, yani kendi inceleme alanına nasıl uyguladığı-

na da bakmamız gerekir. Yazar çalışmasının başlangıç kısımlarında Bourdieu'ye değinerek, çeşitli kavramsal kullanımlarına yer veriyor. Ancak Koytak ve Nur'un (2014) Türkiye akademi alanında Bourdieu kullanımlarına dair yazdıkları makalede, sıkça rastladıklarını belirttikleri bir sorun olarak Bourdieu'nün hem yeterince doğru anlaşılabilmesi hem de kavramlarının yapılan çalışmalarda sahaya uygulanmaması problemlerinin Deniz'in çalışması için de geçerli olduğunu söylemek gerekir. Kitapta Bourdieu'nün "habitus" kavramı hakkında "sosyal köken ile eğitim kariyeri arasında aracı işlev gören" gibi ilginç bir tanımlama yapılırken, sahada elde edilen verileri analiz etme noktasında Bourdieu'nün kavramlarının işe koşulduğunu göremiyoruz. Kitabın ana çerçevesini oluşturan ve sahayı bakışı belirleyen teorik yaklaşım ise de Certeau'nun strateji ve taktik kavramlarıdır. Yazar "metropoldışı"ndan İstanbul'a okumaya gelen öğrencilerin neredeyse yaptıkları her tür şeyi kavramsal bir kullanım olarak taktik kategorisine oturtmaktadır. Bu anlamda Deniz'in, de Certeau'nun kavramlarını çok fazla esneterek her yere uygulanabilir hâle getirdiğini ve bu sebeple de kavramın açıklayıcı gücünün kalmadığını düşünüyorum. De Certeau bu kavramlarla, James Scott'ın yaptığına benzer şekilde bir tür iktidar ilişkisini analiz etmektedir. İki düşünür de hiyerarşik bir ilişkide tabi konumundakilerin dolaylı direnişlerini konu edinirler. Peki, İstanbul'da "metropoldışı" öğrenciler ile diğer öğrenciler, okullar, gündelik hayatta karşılaştıkları diğer aktörler ve kurumlar arasında bu şekilde bir güçlü zayıf ilişkisi varsayabilir miyiz? "Metropoldışı" öğrencilerin tamamı ezilen, kent hayatı karşısında güçsüz bir pozisyonda mıdır? Velev ki böyle olduğunu kabul edelim, kapitalizmin sınırlarını kendisinin çizdiği, tüketime ve finansal sisteme bağlılığı artırmayı hedef olarak koyduğu bir dünyada öğrencilerin alışveriş için indirim dönemlerini beklemelerini, bankamatikten paralarını parça parça çekmelerini "stratejiler" karşısındaki "taktikler" olarak değerlendirmek ne kadar tutarlı? Bu soruların yanında de Certeau'nun kavramlarının içinde bulunduğumuz toplumsal durumu açıklamak konusunda ne derecede yeterli olduğu sorusunu da dikkate almalıyız. Deniz kendi sahası üzerinden bu teorik yaklaşımı revize etmek ya da sorunsallaştırmak çabasına girmese de, sosyal bilimlerin alanındaki yeni çalışmalar toplumsal ilişkileri bir tür tabiiyet-direnış ikiliğine sabitlemenin hem aktörlerin farklı türden öznelliklerini hem de toplumsalın farklı boyutlarını görmez kıldığı, yaptıkları saha çalışmalarlarıyla göstermektedirler (Mahmood, 2005).

Bu inceleme yazısında son olarak, Öğrenci İşi kitabının ilk bölümlerini oluşturan literatür değerlendirmesi kısmına değineceğim. Deniz çalışmasında, Türkiye akademisinde pek çok yüksek lisans ve doktora tezinin düştüğü bir hatayı tekrarlıyor. Tezinin sorularıyla ve çalışma sahasıyla ilişkisi olmayan, metnin içindeki tartışmalarla temas hâlinde bulunmayan, okur için bilinmesinin tezin anlaşılabilirliğine katkı sağlamayacak olduğu literatürlere yer veriyor. İlk olarak şuradan başlayabiliriz; kitapta kime genç deneceği, gençlik kriterlerinin ne olduğu, sınırlarının nasıl belirlendiği gibi bir bölüme yer veriliyor. Çalışma sahasının üniversite öğrencileri olarak tanımlandığı bir çalışmada kime genç denileceğine dair bir literatür paylaşımının gereksiz olduğunu düşünüyorum. Yaman'ın (2013) gibi belli bir kuruma katılım ile belirlenmemiş, sınırları esnek bir gençlik çalışmasında, böyle bir literatür anlamlı olabilir fakat baştan üniversiteliler üzerine yapılacağı belli olan bir çalışmada, kime genç denir sorusunun herhangi bir fonksiyonu olmadığı ortadadır. Yine bu bağlamda değerlendirilebilecek bir diğer literatür incelemesi ise yazarın kent kavramına dair etimolojik ve tarihsel değerlendirmeler sunmasıdır. Böyle bir literatür metnin tartışmasına hiçbir katkı sağlamamakla birlikte, geçerliliğini yitirmiş tanımlamalara da yer vermektedir. Bugün İstanbul'daki üniversite öğrencilerine yönelik bir çalışmada kenti, tanımın yapılmadığı yer olarak açıklayan yaklaşımlara neden yer verildiği, hinterland kelimesinin tanımının ne işimize yaradığı gibi sorular

sorulabilir. İlginçtir ki çalışmanın odağındaki üniversitelerden olan Boğaziçi Üniversitesinin kampüs sınırları içerisinde yıllardır tarım yapılmaktadır.

Kitapta bu çalışmanın alanıyla alakadar olabilecek literatür değerlendirmesi ise çatışmacı, yapısal işlevselci, sembolik etkileşimci ve etiketleme kurumlarının gençlik kategorisini ele alış biçimlerine dairdir. Ancak burada da bir sorun bulunmaktadır. Kitapta özetlendiği kadarıyla yukarıda andığımız kuramsal yönelimlerin gençlik alanındaki çalışmalarına baktığımızda genelde gençlik-yetişkinlik arasındaki kuşak çatışması ve geçişlere eğildiklerini görüyoruz. Dolayısıyla çalışmanın bu literatürle de doğrudan bir ilişkiye geçmediğini söyleyebiliriz, çünkü açıktır ki bu çalışma bir kuşak çatışmasını ya da gençlikten, yetişkinliğe geçiş süreçlerini incelemiyor. Ancak bununla beraber kitap incelediği alanlara dair de literatür değerlendirmesi bağlamında bazı önemli eksikler içermektedir. Sembolik etkileşimcilik ve etiketleme kuramlarının bahsinin geçtiği bir yerde gençlik ve sapkınlık çalışmalarında hem saha çalışması hem teorik katkısı anlamında es geçilemeyecek bir isim olan Howard Becker'e (2015)² yer verilmemiş olmasını not etmek gerekir. Buna ilaveten yazar bazı teknik hatalara da düşüyor. Bourdieu'nün fikirlerine yer verilen bazı sayfalarda yazarın referans vermeyi unuttuğunu görüyoruz. Literatür değerlendirmesi bağlamında işlevsiz gördüğüm noktalara değinmemin ardından, yer verilmesini elzem gördüğüm ama eksik bırakılan bir çalışma alanına işaret etmek isterim. Şehir ve ortam değiştiren gençlerin uyum süreçlerini inceleyen bir çalışmada, göç ve gençlik literatürüne dair yapılacak bir çalışmanın çok daha yerinde olacağını düşünüyorum.

Yazımın sonunda şunu ifade etmem gerekir ki tüm bu eleştirileri yaparken sorumluluğu tamamen yazara atfetmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Yazarın meşakkatli ve uzun bir saha çalışmasının ardından kendi metnine dışarıdan bir gözle bakması oldukça zordur ve yoğun bir nitel veriyi metnin içinde düzgün bir kurguya oturtmak kişinin tek başına üstesinden gelemeyeceği bir süreç olabilir. Ancak genelde okur bir eseri eline aldığı anda ürünü her boyutuyla yazara fatura etmeyi tercih edebilmektedir. Burada doktora tezinden oluşturulmuş bir kitap olması hasebiyle, tez danışmanlığında gerekli yönlendirmeleri ve tartışmaları yönetmesi gereken hocanın ve kitabı editöryal bir süreçten geçirmesi gereken yayınevinin de pozisyonunu ve sorumluluğunu göz önünde bulundurmamız gerekmektedir.

Kaynakça

- Becker, H. S. (2015). *Hariciler (Outsiders): Bir sapkınlık sosyolojisi çalışması*. (L. Ünsaldı ve Ş. Geniş, Çev.) Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Davis, M. S. (1971). That's interesting: Towards a phenomenology of sociology and a sociology of phenomenology. *Philosophy of the Social Sciences*, 1(4), 309-344.
- Freeman, D. (1983). *Margaret Mead and Samoa: The making and unmaking of an anthropological myth*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Mahmood, S. (2005). *Politics of piety: The Islamic revival and the feminist subject*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Nur, A. ve Koytak, E. (2014). Mümkün Bourdieu'ler uzayında bir Bourdieu: Türkiye bilimsel üretim alanında Bourdieu sosyolojisi. *Sosyoloji Dergisi*, 3(29), 331-356.
- Yaman, Ö. M. (2013). *Apaçi gençlik: Gençlerin toplumsal davranış ve yönelimleri: İstanbul'da apaçi altkültür grupları üzerine nitel bir çalışma*. İstanbul: Açılım Kitap.

2 Becker'in Outsiders başlıklı kitabı ilk olarak yayınlandığı 1963 yılından beri literatürdeki önemini korumaktadır. Yazar 1973 yılında kitaba yeni bir bölüm eklemiş, 1991'de ise kitaba son halini vermiştir. Oldukça gelişmiş bir durum olsa da bu çalışma geçtiğimiz yıl Heretik Yayınları tarafından Türkçe'ye kazandırılmıştır.